

Altıparmak, İpek Beyza (2018). "Sosyal Öğrenmenin Aile İçi Şiddete Etkisi". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, S. 34, s. 233-262.

DOI: 10.21550/sosbilder.339808

SOSYAL ÖĞRENMENİN AİLE İÇİ ŞİDDETE ETKİSİ

İpek Beyza ALTIPARMAK*

Gönderim Tarihi: Eylül 2017

Kabul Tarihi: Kasım 2017

ÖZET

Değişen koşullar kuşkusuz beraberinde sosyal yapıda bir takım değişimleri de beraberinde getirmektedir. Sosyal patoloji bu durumdan etkilenerek zaman zaman farklı neden ile kendini gösterse de temelde yatan problem toplumun mikro birimlerinde varlığını her zaman korumaktadır. Bu problemlerden biri de kuşkusuz kadına yönelik şiddet sorunsalıdır. Kadına uygulanan şiddetin çeşitli besleyicileri olduğu açıktır. Bunlardan biride sosyal öğrenme ile nesilden nesile geçen biçimidir. Yapılan araştırmada şiddetin sosyal öğrenme ile aktarımı incelenmiş ve aralarındaki bağlantı analiz edilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle Bursa ilinde yaşayan ve şiddet gören 31 kadın ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda şiddetin öğrenilen boyutu ortaya koyulmuş ve ailesinde şiddet gören ya da tanık olan bireylerin şiddet uygulamaya yatkın olduğu sonucu temellendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Öğrenme, Taklit, Aile içi Şiddet, Değerler, Sosyal Aktarım

---

* Yrd. Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ipekbeyzaaltiparmak@hotmail.com

The Effect of Social Learning on Domestic Violence

ABSTRACT

There is no doubt that changing conditions herewith bring several certain variations into social structures. Occasionally, social pathology is emerged and affected due to several reasons and basically, underlying problem exists on the society's micro units invariably. The one of the deterministic problem is definitely domestic violence against women and its problematique. There are several assistive factors regarding violence against women. One of those is passing down through social learning as well. In this research paper, the concept of violence is examined via social learning and its passing down process by analysing the relationship between variables. From this point of view, interviews have been done with 31 abused women that they live in Bursa. In conclusion part, the learning from violence is revealed clearly by providing so many solutions and the person who faced or atleast witnessed family violence tend to engage in violence.

Keywords: *Social Learning, Imitation, Domestic Violence, Values, Social Transmission*

1.GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet ilk çağlardan beri karşımıza çıkan ve çeşitli koşullardan beslenen sosyal bir sorundur. Bu sosyal sorun gündelik hayat içinde daima varlığını korumakla birlikte, zaman zaman kendine gündem içerisinde daha fazla yer bulmakta zaman zaman ise önemini yitirmiş gibi görünmektedir. Söz konusu durum kuşkusuz kadına yönelik şiddetin her geçen gün arttığı gerçeğini değiştirmemektedir. Yapılan neredeyse her araştırma kadına şiddetin yaş, ekonomik durum, eğitim seviyesi vb. gibi pek çok sosyo-demografik değişkenden etkilendiğini göstermiştir. Konuyla ilgili olarak yapılan çalışmaların her biri şiddetin arka planını ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Çünkü bu noktada genel olarak şiddete özeldir ise kadına yönelik şiddete etki eden etmenlerin bilinmesi şiddetle mücadelede oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Kadınlar maruz kaldıkları şiddet davranışı sonucunda birçok yönden zarar görmektedir. Bu durum sosyal bir tehdit olarak algılanmasının yanı sıra hem bir insan hakları ihlali hem de halk sağlığı problemi olarak değerlendirilmektedir (Heise 1993, Jewkes 2000, Krantz vd. 2005). Kadınların yanı sıra şiddetten en çok etkilenen gruplar arasında çocuklar yer almaktadır. Kültür ve geleneklerin etkisi ile çocuğa yönelik şiddet kimi zaman bir terbiye unsuru olarak değerlendirilmektedir. Kadınlar ve çocuklar içinde buldukları yetersiz koşullar ve yaşadıkları ekonomik bağımlılık vb. gibi nedenler ile aile içinde öfke ve saldırganlığın en fazla yöneldiği ve zarar verdiği taraflardır (Ayan 2010: 301). Yaşanan şiddet eylemleri sadece zarar verme şeklinde değil, aynı zamanda kadının ya da çocuğun hayatını kaybetmesiyle de sonuçlanmaktadır.

Genel anlamda şiddet, sosyal hayat içinde yaşayan ve sosyal yapının zayıf yönlerinden beslenen bir parazit olarak düşünüldüğünde, beslendiği birçok kaynağın olduğu bilinmektedir. Kimi zaman kültürel kimi zaman ekonomik durum, ağırlıklı olarak şiddet eylemlerinin aktarımına kaynaklık etmektedir. Bu aktarım yollarından biri de şiddetin öğrenme yoluyla nesilden nesile iletilmesidir (Bandura 1969, 1977, 1986, Tarde 1912). Şiddetin öğrenilen boyutu ve taklit yoluyla aktarımı oldukça önemlidir. İnsan doğduğu andan itibaren sosyal çevre içinde yer almaktadır. Bu çevrede aile, arkadaşlar, eğitim hayatının ona sunduğu ortam gibi pek çok etkileşim ögesi yer almakta ve birey bunlar içinde toplumsal hayatın gerektirdiği şekilde biçimlenmektedir. Toplumsallaşma sürecinde toplumsal hayat ile ilgili pek çok kaynak ve sosyal kodlar kişiye aktarılmaktadır. Tüm bu değerleri çevresinden teorik ve pratik olarak öğrenen kişi bunları bir süre sonra kendi hayatında uygulamaya başlar (Şentürk 2012: 390).

Şiddet, bireye söz konusu sosyalleşme süreci içerisinde farkında olmadan kanalize edilmektedir. Bu süreç içinde erkek, kadın veya çocuk şiddeti öğrenmektedir. Toplumsal kodlar ile hayatın bir parçası olan şiddet eylemini uygulayan birey; her hangi bir baskı, ayıplama ya da söz konusu eylemin olumsuz olduğuna dair bir yaptırım

görmediğinde ve buna karşın kendini ispat ettiğini düşündüğünde bunu bir güç göstergesi olarak görmektedir. Bu süreçte şiddet uygulayıcısı olarak karşımıza daha fazla erkekler çıkmaktadır. Şiddet eylemini erkeğe yakışan bir tavır olarak meşrulaştıran ve kendini bu şekilde ispatlamanın da sıradan bir davranış olarak kabul gördüğü yapı hiç kuşkusuz erkeği bu yönde kodlayabilecektir (Vatandaş 2003: 35). Buradan hareketle şiddetin öğrenildiği en önemli sosyal alanlardan birinin aile olduğu söylenebilir. Bireyin birincil sosyalleşmesinin gerçekleştiği alan olan aile, rol model olarak bireyin hayatını şekillendiren en küçük ve en etkili birimdir. Bu açıdan bakıldığında ise şiddet davranışında bulunan bireylerin görüp benimsediği davranışların aile davranışlarını taklit etmesi ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir (Freedman vd. 2003: 267).

Taklit etme sosyal öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal öğrenme teorisinin kökeni ‘taklit’ teorisine dayanmaktadır. 19. yüzyıl sonlarında Gabriel Tarde’in geliştirdiği söz konusu kuram şiddete başvuran insanların bu davranışı diğer yasal davranışlar gibi karşılıklı iletişim halinde iken öğrendiğini savunmaktadır. Bu öğrenme süreci çeşitli kaynakları kendine referans almaktadır. Bunlardan en önemlisi şiddet uygulayan kişilerin diğer aile bireyleri üzerindeki etkisidir (Bal 2003: 197, Özgentürk vd. 2012: 62). Bireyin hayatında bu etki benzer bir durumla karşılaştığında kendini göstermektedir. Örneğin, şiddet uyguladığında güçlü hisseden birey kendi eşi ve çocuklarına, anne babasının kendine davrandığı gibi davranacaktır. Çocukluk döneminde ailesinde şiddet olan ancak kendisi şiddet uyguladığı için cezalandırılan çocuk için bu durum pek bir şey ifade etmeyecektir. Zira bu durumda ceza alan çocuk saldırgan davranışlar sergilemenin yanlış olduğunu öğrenecektir ancak ailede devam eden şiddet yüzünden bu durum çocuğu yakalanmadığı zamanlarda saldırganlığın kabul edilebilir bir durum olduğu yönünde kodlayacaktır. Diğer bir deyişle ailede devam eden şiddet durumunda çocuğu saldırgan davranışlardan vazgeçirmek çok da mümkün olmayacaktır (Freedman vd. 2003: 268, Taylor vd. 2007: 421).

Genel bir değerlendirme yapıldığında bireyin toplumsal hayat içinde öğrendiği değerler sosyalleşmesi için oldukça önemlidir. Modern hayatta nerede ve nasıl davranacağını, hangi hareketlerin ve davranışların değer gördüğü, hangisinin önemli ya da sıradan olduğunu kanıksandığında uyum ve kendini kabul ettirme süreci sorunsuz tamamlanmaktadır. Ancak öğretilen değerler her zaman olumlu, birey ve toplum hayatına katkı sağlayıcı yönde olmamaktadır (Bal 2003: 197). Yapılan söz konusu çalışmada da şiddetin toplumsallaşma sürecinde öğretilen ve nesilden nesile aktarılan yönü açıklanmaya çalışılacaktır.

2.YÖNTEM

2.1. Amaç ve Önem

Sosyal değerler toplumu ayakta tutan, sağlıklı nesiller yetişmesine katkıda bulunan olumlu gelenek ve göreneklerin aktarımını sağlayan toplumsal bütünün bir parçasıdır. Bireyin toplumsallaşma sürecinde öğrendiği ve kendi hayatına aktardığı bu değerler uzayan bir zincirin halkaları gibi kültürel bir miras olarak sonraki nesillere aktarılmakta ve birey kendini sosyal yapıya bu şekilde kabul ettirmektedir. Sosyal yapının bir parçası olmaya çalışan ve bunu nasıl yapacağını öğrenen birey kabul gören şekilde davranmaya devam etmektedir. Sosyal patoloji olarak değerlendirilebilen bir durum olarak aile içi şiddet, aileden ya da çevreden öğrenilmekte, kanıksanmakta ve sıradan bir davranış olarak hatta kimi zaman erkeği yücelten bir durum olarak algılandığı için kültürel bir kod olarak öğretilip kuşaklar boyu varlığını devam ettirebilmektedir. Buradan hareketle çalışmanın amacı aile içi şiddet üzerinde sosyal öğrenmenin etkisini ortaya koymaktır. Yapılan çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır. Özellikle aile içi şiddetle mücadele için mevcut yapıdaki şiddetin ortaya çıkmasına etki eden değişkenlerin saptanarak ortaya koyulması, müdahale alanlarının ve önceliklerin belirlenmesi, önlemeye yönelik politikaların geliştirilmesi açısından önemlidir.

2.2. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmanın kapsamını Bursa'nın merkez ilçesi olan Yıldırım ilçesi oluşturmaktadır. Yıldırım ilçesinde genellikle kırdan kente göç ile gelen, geleneksel aile yapısı devam eden ve dolayısıyla kentlileşememiş aileler yaşamaktadır. Yıldırım ilçesi Uludağ'ın eteklerinde kurulmuş olup, 399 kilometrekarelik bir yüz ölçümüne sahiptir. İlçenin 69 mahallesi vardır. İlçenin nüfusunun 2012 nüfus sayımına göre 631.482'tir. Yıldırım ilçesinde çoğunluk olarak Artvin, Posof, Ardahan ve Kars'tan göç eden vatandaşlar yaşamaktadır. Bunun yanı sıra yurtdışından da (Gümölcine, Kırcaali) birçok Türk, Yıldırım'a yerleşmiştir.¹ Bu noktada mülakat yapılacak olan katılımcıların belirlenmesi sürecinde Yıldırım ilçesinin seçilmesi konusunda çok çeşitli yerlerden göç alması ve buradan hareketle sosyal bir laboratuvar gibi toplumsal yapıdaki çok çeşitli özellikleri içinde barındırması önemli rol oynamıştır.

2.3. Veri Toplama Yolu ve Tekniği

Yapılan çalışma aile içi şiddet üzerinde sosyal öğrenmenin etkisini sosyolojik bir perspektiften araştırmayı hedeflemektedir. Veri toplama tekniği olarak nitel veri toplama tekniklerinden derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışma için alan araştırması 2017 yılı Şubat- Haziran ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişilere kartopu örneklem tekniği (Özdemir 2008: 96) ile ulaşılmıştır. Böylelikle kadınlar bir diğer kadına referans olmuş ve karşılıklı güven ortamı yaratılarak mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda bu durum kadınlara daha kolay ulaşılmasını sağlamış ve güven ortamı içinde samimi içten bir sohbetle olanak tanımıştır. Yapılan çalışmada betimsel analiz uygulanmıştır. Bunun için ilk olarak çalışma alanı için bir çerçeve oluşturulmuş ve söz konusu ana temalar ile alınan verilerin bir dökümü yapılmıştır. Her mülakattan sonra o konuşmanın yazılı bir dökümü yapılmış ve ayrı ayrı oluşturulan ana başlıkların altına

---

¹ www.yildirim.bel.tr [Erişim: 07.08.2017].

yerleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat verilerinin tamamında okumalar yapılmış ve araştırılan konuyu en iyi yansıtan ifadeler görüşülen kişinin ağzından çıktığı şekliyle birebir yazılmıştır (Altunışık vd. 2010: 322).

Mülakat formunda öncelikle katılımcıları tanımlayıcı nitelikteki verilerin toplanması amacıyla sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, ekonomik durum vb.) nitelikteki kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Daha sonra ise çalışmanın temel amacıyla doğrudan ilgili olan sosyal öğrenme kuramıyla ilgili sorulara yer verilmiştir. Her bir katılımcıyla yapılan mülakatlar ortalama 30-40 dk. sürmüştür. Toplumun hassas olduğu, gizlilik içeren, özel alana ilişkin ve bu nedenle katılımcıların kişisel bilgilerinin, katılımcıdan izin alınmadan ifşa edilmemesi, kişisel bilgilerin gizlenmesi vb. araştırma etik kurallarına uyulması alan çalışmasının başlangıç noktası olmuştur. Bunun içinde kartopu örneklem tekniği kullanılarak güven içerisinde katılımcılar belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca kadınların yaşadıkları şiddet olaylarını anlatırken utandıkları ve göz temasından kaçındıkları gözlemlenmiştir. Çalışma kapsamında 35 kadına ulaşılmış ancak kadınların 4'ü mülakat yapmayı reddetmiştir. Kadınlar gerekçe olarak eşlerinden çekindiklerini, ailelerinin izin vermeyeceğini, rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle de araştırmacı tarafından sadece katılım için gönüllü olan kadınlarla mülakat yapılmıştır. Çalışmada gizlilik göz önünde bulundurularak görüşülen kadınlar **G.K.I.** gibi kısaltmalar ile kodlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Veriler sistematik olması açısından dört ana başlık altında değerlendirilmiştir. İlk olarak “sosyo-demografik özellikler” başlığı altında katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum vb. gibi sosyo-demografik özelliklerine yer verilmiştir. Daha sonra ise, öğrenme kuramıyla ilişkili olarak “eşler arasındaki şiddet davranışı” ana başlığı altında eşler arasındaki şiddet davranışı, çocuğa yönelik şiddet davranışı ve eşlerin aile ve akraba çevresine ilişkin şiddet

bilgilerine yönelik veriler değerlendirilmiş, son olarak sonuç ve öneriler başlığı altında çalışma tamamlanmıştır.

3.1. Sosyo-demografik Özellikler

Araştırma kapsamında 31 kadınla derinlemesine mülakat yapılmıştır. Görüşülen kadınların %3'ü (1 kişi) 15-20 yaş aralığında, %36'sı (11 kişi) 21-25 yaş aralığında, %23'ü (7 kişi) 26-30 yaş aralığında, %16'sı (5 kişi) 31-35 yaş aralığında, %19'u (6 kişi) 36-40 yaş aralığında ve %3'ü (1 kişi) ise 41 ve üstü yaş aralığında yer almaktadır. Bununla beraber eğitim, sosyal hayatın diğer birçok alanıyla bağlantılı ve kadınların hem hayata bakış açısını hem de ekonomik özgürlüğünü etkileyen önemli unsurlardandır. Kadınların eğitim durumu incelendiğinde %10'unun (3 kişi) okur-yazar olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte %3'ü (1 kişi) okur-yazar, %48'i (15 kişi) ilkökul mezunu, %23'ü (7 kişi) ortaokul mezunu, %16'sının (5 kişi) da lise mezunudur. Söz konusu eğitim verilerinden hareketle lise eğitime sahip olan kadınların oranına bakılarak eğitim ve şiddete maruz kalma arasında ters orantılı bir durumun bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Yine TÜİK'in "İstatistiklerde Kadın" adıyla yayımladığı çalışmada da benzer şekilde fiziksel şiddet yaygınlığının eğitim seviyesinin azalmasıyla arttığı saptanmıştır. Hatta maruz kalınan şiddet oranın eğitimi olmayan kadınlarda, lise ve üzeri eğitime sahip kadınlara oranla iki kat daha fazla olduğu görülmüştür.²

---

² TÜİK İstatistiklerde Kadın 2012,
file:///C:/Users/%C4%B0pek/Desktop/6275437897830201992..pdf [Erişim:
26.05.2017]

Tablo 1. Görüşülen Kadınların Sosyo-Demografik Analizi

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
15-20	1	3
21-25	11	36
26-30	7	23
31-35	5	16
36-40	6	19
41 ve üstü	1	3
Toplam	31	100
Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Okur yazar değil	3	10
Okur yazar	1	3
İlkokul	15	48
Ortaokul	7	23
Lise	5	16
Toplam	31	100
Doğum Yeri	Sayı	Yüzde (%)
İl	8	26
İlçe	5	16
Köy	18	58
Toplam	31	100
Medeni Durum	Sayı	Yüzde (%)
Evli	23	74
Bekâr	2	7
Boşanmış	6	19

Toplam	31	100
Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde (%)
1 Çocuk Sahibi	7	22
2 Çocuk Sahibi	5	16
3 Çocuk Sahibi	8	26
4 ve Daha Fazla	4	13
Çocuğu Yok	7	23
Toplam	31	100

Görüşülen kadınların %26'sının (8 kişi) il, %16'sının (5 kişi) ilçe ve %58'inin (18 kişi) köy doğumlu olduğu görülmüştür. Genel olarak ifade edilecek olunursa kadınların yarısından fazlasının kırsal kökenli olduğu söylenebilir. Görüşülen kadınların %74'ü (23 kişi) evli, %7'si (2 kişi) bekar ve %19'u (6 kişi) ise boşanmıştır. Çocuk sahibi olma durumuna göre ise kadınların %23'ünün (7 kişi) çocuğu yoktur, %22'sinin (7 kişi) 1 çocuğu, %16'sının (5 kişi) 2 çocuğu, %26'sının (8 kişi) 3 çocuğu, %13'ünün (4 kişi) 4 ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır. Çalışma kapsamında şiddet uygulayan eşe ilişkin bilgileri içermesi ve sosyal öğrenme kuramının hem şiddete maruz kalan\uygulayan kadın hem de şiddete maruz kalan\uygulayan erkek açısından değerlendirileceği için erkeklerin sosyo-demografik verilerine de yer verilmiştir.

Tablo 2. Eşlerin Sosyo-Demografik Analizi

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
15-20	1	3
21-25	6	21
26-30	5	17
31-35	4	14
36-40	5	17
41-45	6	21
46 ve üstü	2	7
Toplam	29	100

Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde (%)
Okur yazar değil	0	0
Okur yazar	3	10
İlkokul	12	41
Ortaokul	6	21
Lise	8	28
Toplam	29	100

Doğum Yeri	Sayı	Yüzde (%)
İl	4	14
İlçe	11	38
Köy	14	48
Toplam	29	100

Görüşülen kadınların eşlerinin %3'ü (1 kişi) 15-20 yaş aralığında, %21'i (6 kişi) 21-25 yaş aralığında, %17'si (5 kişi) 26-30

yaş aralığında, %14'ü (4 kişi) 31-35 yaş aralığında, %17'si (5 kişi) 36-40 yaş aralığında, %21'i (6 kişi) 41-45 yaş aralığında ve %7'si de (2 kişi) 46 ve üstü yaş aralığındadır. Kadınların eşlerinden okur-yazar olmayan bulunmamaktadır. Eşlerden %10'unun (3 kişi) okur-yazar, %41'inin (12 kişi) ilkokul, %21'inin (6 kişi) ortaokul ve %28'inin (8 kişi) lise mezunu olduğu verilerden hareketle söylenebilir. Yıldırım ilçesinin geneline bakıldığında okuma yazma bilmeyen erkeklerin sayısı 2.571 iken kadınlarda bu sayı 14.435'tir. Dolayısıyla okur yazar olmayan kadınların erkeklerden (yaklaşık 5,6 kat) daha fazla olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle 1 erkeğe karşılık 6 kadın okur-yazar değildir. Eğitim istatistikleri incelendiğinde sadece okur yazar olma durumunda değil, Yıldırım ilçe genelinde tüm eğitim kategorileri incelendiğinde ilkokul hariç hepsinde erkeklerin eğitim düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür.³ Kadınların eşlerinin %14'ü (4 kişi) il, %38'i (11 kişi) ilçe ve %48'i (14 kişi) köy doğumludur. Bu verilerden hareketle il doğumlu erkelerin oranının kadınların oranından daha düşük olduğu söylenebilir.

3.2. Eşler Arasındaki Şiddet Davranışı

Kadına yönelik şiddet çok eski dönemlerden bu yana yaşanan bir problemdir. İlk çağlardan bu yana devam eden bu sosyal problem modern hayatın getirileriyle birlikte şekil değiştirmiş ancak şiddetini azaltmadan devam etmiştir. Bu süreçte gerek sosyal gerek ekonomik ve gerekse psikolojik olarak yıkıcı etkileri bulunan şiddet eylemleri, toplumsal bir problem olarak sosyal aktarım ile nesilden nesile geçmektedir. Kadına uygulanan şiddet kadından başlayarak önce aileyi ve sonunda bütün toplumu etkilemektedir (Kocacık vd. 2009: 24). Buradan hareketle yapılan araştırmanın ilk aşamasında şiddet mağduru kadınların şiddet yüküleri ele alınmıştır.

---

³ Seçilmiş Göstergelerle Bursa 2013
<http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/BURSA.pdf>, s.111-112 [Erişim: 25.05.2017]

3.2.1. Eş Şiddetine Maruz Kalma Durumu

Yapılan çalışmada ulaşılan kadınların tamamı eş şiddetine maruz kalmış kadınlardan oluşmaktadır. Ancak çalışma kapsamında kadınlara sadece eşten değil aynı zamanda evlenmeden önce kendi ailelerinden de şiddet görüp görmedikleri sorulmuştur. Buna göre kadınların %61'i (19 kişi) hem ailesinden hem de eşinden şiddet gördüğünü belirtmiştir. Sadece eşinden şiddet gördüm ya da görüyorum diyen kadınların oranı %39'dur (12 kişi).

G.K. 15. “...45 yaşındayım. Hiç ister miydim boşanmak bu yaştan sonra? Cahil başımla beraber kaldım. Bunca çocuk var. Ama her gün dayak olunca bıktım artık. Zaten biraz daha kalaydım kesin öldürürdü beni. Dedi zaten ya seni öldürcem ya kendimi dedi. Ben gene beceremezdim ama büyük oğlan boşattı beni. Gün aşırı hastanelik oluyodum.”

G.K. 7. “Öyle çok şiddeti yok. Arada kavga ediyoruz işte her evde olduğu kadar. İşte küfür eder, bir iki kere vurdu. Hep olan şeyler...”

G.K. 28. “Ömrüm dayak yemekle geçti kızım. Bıktım. Zaten hastayım çok. Kafama vurdu odunla. Günlerce hastanede yattım. Saymakla bitmez.”

G.K. 24. “Her türlü şiddet gördüm ben. Çocuklarımla önünde bile döverdi. Yüzüm kanayınca hemen banyoya giderdim. Görmesinler öyle. İşte öyle...”

G.K. 19. “Hep dayak yedik. Zaten çık dışarı sor bu mahalleye dayak yemedim diyen yalan söyler. Biz de yedik. Ama artık azaldı biraz. Kocam benden on yaş büyük. Yaşı ilerledikçe daha az vuruyo artık. Bağırma falan aynı ama. Hiç normal konuşmaz zaten, bizde her şey bağırarak. Karşısında insan mı var kim var hiç bilmez. Bağırınca sövünce biz korkuyoruz, onun çok hoşuna gidiyor.”

Kendini eğitilmiş olarak tanımlayan bir kadının konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir;

G.K.3. “Ona göre daha okumuş, tahsilli kadını. Bana para vermez. Bir tane güzel söz söylemez. Çalışmak yasak. Kadın kısmı çalışmazmış. Bir keresinde sordum. Neden bana böyle davranıyorsun? dedim. Biz severek evlenmedik mi? dedim. Şımarma diye yapıyorum dedi. Bizde kadına böyle davranılır dedi. Adeti devam ettiriyor yani. Böyle geri kafalı olduğunu bilseydim sevgi falan dinlemezdim. Evlenmezdim. Konuşurken hep kötü konuşuruz. Hep iter kakar beni. Benim aklım başımda. Aslında çekilmez bu adam; ama eve dönsen babam da aynı değil mi sanki?”

Çalışma kapsamında yer alan kadınların büyük bir kısmının yaşadığı şiddeti öğrenilmiş çaresizlikle kabullendikleri söylenebilir. Bu nedenle de mülakat yapılan ve eğitim durumu yüksek olan kadınlar da (lise mezunu kadınlar) şiddeti gelenek görenek kapsamında değerlendirdiği ya da çocuklarından dolayı şiddet davranışlarına katlandıklarını ifade etmişlerdir.

3.2.2. Maruz Kalınan Şiddet Türleri

Şiddet, hayatın her alanında çeşitli şekillerde karşılaşılan eylemler bütünü ve ne yazık ki daha çok fiziksel kötüye kullanım olarak algılanan bir olgudur. Bunun çeşitli nedenleri ve biçimleri olmakla birlikte şiddetin en görünür ve en sık uygulanan biçiminin fiziksel şiddet olduğu söylenebilir (Bugay vd. 2012, Kocadaş vd. 2012, Öztürk 2010, Vahip vd. 2006, Yıldız ve Bilici 2012). Nitekim görüşülen kadınların hemen hepsi bu sorunun cevabını verirken fiziksel şiddeti öncelikli olarak anlatmışlardır. Mülakat esnasında kadınlara diğer şiddet türleri hatırlatıldığında ise yarısından fazlası (19 kişi) bunların tamamına maruz kaldığını belirtmiştir.

G.K.10. “Hepsi var hepsi. Döver, söver. Para pul yok. Evi ben geçindiriyorum zaten. Gündüz temizliğe falan gidiyorum. Merdiven siliyorum. Bakınca çok çileli hayat.”

G.K. 16. “Hiçbir şey yapmasa kumandayı fırlatır. Geçen yine fırlattı. Allah bu işte bana çarpmadı, duvara çarptı. Kırıldı. Neden

kumanda kırıldı diye bir dövdü beni... Üst komşu polisi aramış. Polis geldi. Hep aynı...”

G.K. 11. “Gündüz ayrı, gece ayrı bizde kavga. Sen ne sayarsan hepsini görmüşüm ben. Senin aklına gelmeyecek şeyler bile görmüşümdür. Anlatırım ayıp şeyler. Onları duyma.”

G.K. 25. “Biz macırız. Biz de zaten evi, işi olmayan adama kız vermezler pek. Ekonomik olarak sıkıntım yok ama diğerleri var. Hele sözel şiddetten çok mağdurum.”

G.K. 12. “Ben hiç zannetmiyorum tek bir şiddet türü olsun ailede. Bir adam vurursa bağıırır zaten. Ya da bağıırıyorsa ekonomik olarak da karısını mağdur ediyordur. Cinsel şiddet zaten vardır. Ama kadınlar bilmiyor ki. Belki şiddete uğradığının bile farkında değil. Normal geliyor artık. Bizde de var işte şiddet; ama çocuk var. Ona kıyamıyorum.”

G.K. 21. “Hepsi var. Ama para yönünden derdim pek yok. Vurur sonra pişman olur heralde. Para verir. Git kendine bir şeyler al der. Ben de gider alışveriş yaparım.”

G.K. 5. “Hepsi var sayılır. Bir kere göğsüme vurdu. Öyle çok şişti, şişti. Doktora gittim, anladı doktor. Darbe almış bu dedi. Polis çağırırım, rapor tutulsun dedi. Polis çağırırsanız kapıya çarptım derim dedim. Doktor kızdı. Bağırdı bana. Bak dedim içimden sen de bağıırıyorsun. Erkek değil mi? Bunların bağıırıp dövmeyeni yoktur. Kovar gibi çıkarttı sonra beni odadan. Napayım? Mecbur...”

Kadınların ifadeleri incelendiğinde fiziksel şiddet mağduriyetinin günümüzde hala utanç verici boyutta olduğu bir kez daha görülmüştür. Nitekim E.Ü.T.F. psikiyatri polikliniğine başvuru yapan 100 hastanın sosyo-demografik özellikleri değerlendirildiğinde yaşam boyu hiç şiddete maruz kalmamış hastaların oranının sadece %17 olduğu saptanmıştır. Başvuru yapan vakaların %62’si evliliğinde, %63’ü çocukluğunda en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmıştır (Vahip vd. 2006: 110-111). Bunun yanında Şenol ve Yıldız’ın (2013:

22) yaptığı ve 7002 kişinin (3500 kadın ve 3502 erkek) katıldığı “Kadına Yönelik Şiddet Algısı” çalışması incelendiğinde sözlü, cinsel, sosyal, ekonomik vb. bütün şiddet türlerini bir şiddet göstergesi olarak gördüğünü söyleyenlerin oranı %53,7 oranındadır. Bu noktada toplumsal ve bireysel bilinçlendirme çalışmalarının çok yönlü sürmesi gerektiği açıktır.

3.2.3. Şiddetin Başlama Süresi ve Sıklığı

Bir canlının diğer bir canlıya şiddet uygulamasının asla kabul göremeyeceği çağdaş dünyada kadının şiddeti kabul etmesi mümkün değildir. Görüşülen kadınlara ne kadar süredir şiddete maruz kaldıkları sorulduğunda kadınların %13’ünün (4 kişi) 0-3 yıl aralığında, %16’sının (5 kişi) 4-7 yıl arasında, %39’unun (12 kişi) 8-11 yıl arasında ve %32’sinin (10 kişi) 12 yıl veya üzerinde bir zamandır şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

G.K. 1. *(Gülüyor) “Valla bende şiddet doğduğum gün başladı herhalde. Ben doğdum başladılar beni dövmeğe. O gün bu gündür devam. Ama dışarda çok kibar davranırım. Hiç sanki bana dokunan olmamış gibi. Kimseye belli etmem hayatımı. Kol kırılır acısı içinde kalır demişler. Bana böyle öğretti annem.”*

G.K. 29. *“Kocamla evlendik işte o zaman başladı diyebilirim. 3 yıldır evliyim. 3 yıldır var. Bundan sonra da akıllanmaz zaten böyle gider.”*

G.K. 2. *“Bizim köydeyken anam çok döverdi bizi. Sinirli kadını çok. Öz değil zaten. Sonra erkenden evlendirdiler. Şimdi kocadan çekiyom. 22 yaşım var. Heralde 20 senedir falan her gün olmasa bile şiddet var.”*

G.K. 25. *“Dediğim gibi biz macırız. Ben evlenmeden önce hiç bilmem. Anam babam öteye git dememiştir bana. İşte kültür farkı. Eşim öyle görmemiş. Onun bildiği böyle. 4 yıldır şiddet var hayatımda. Zaten herkes bilmez bunu. E.. ahlaya anlatırım ama. O akıllı kadın. Bak seni bile tanıyor.”*

G.K. 24. “*Ne bileyim hiç düşünmedim ama 20-25 yıldır şiddet görüyom heralde.*”

G.K. 30. “*Ben hep şiddet içinde büyüdüm zaten. Ben anamgillerden alışkınım. Benim çocuk da bizden alışkın. Bakıyom sokakta oynarken erkek çocukların yanında pısırık pısırık duruyo. Kızlarla oynarken iter, kakar. Hiç korkmaz. E babası hep dövüyor anasını evde. Çocuğa normal geliyor kıza vurmak. Alıştı artık o da. Okulda da hep şikayet geliyo. Hep babası gibi arkadaşlarını vursun, itsin. Küfürler bile babasının küfürleri. Babasının gözüne bakıyo. Yemek yerken bile kaşığı onun gibi tutuyo.*”

Genel olarak bakıldığında katılımcı kadınların %71’inin (22 kişi) 8 yıldan uzun süredir şiddet mağduru olduğu söylenebilir. Kadınlar bu kadar uzun zamandır şiddete katlanmalarına yönelik çeşitli sebepler belirtmişlerdir. Kimisi zaten şiddetin bulunduğu baba evi yerine koca evinde kalmayı tercih ettiğini, büyük bir çoğunluğu çocuklarını düşündüğünü ve bir kısmı da ailesinin ayrılmayı kabul etmeyeceğini belirtmiştir.

3.3. Çocuğa Yönelik Şiddet Davranışı

Aile içindeki tavır ve tutumlar ve hatta düşünceler çocukları küçük yaşlardan itibaren şekillendirmektedir. Ailede çocuğun şiddete maruz kalması ya da tanık olmasının çocuk için olumsuz etkiler doğurduğu tartışılmaz bir gerçekliktir. Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların şiddet eğilimleri artmakta ya da şiddete tanık olan çocuklar kendi hayatlarında daha çok şiddet içeren hal ve tutumlarda bulunmaktadır (Ayan 2010: 310). İşte bu başlık altında da anne ve babanın çocuğa yönelik tutumuna ilişkin veriler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.3.1. Annenin Çocuğa Şiddet Uygulama Durumu

Görüşülen kadınlara yaşadığı hayat koşulları içinde çocuğuna yönelik davranışları sorulmuştur. Yapılan mülakatlardan hareketle kadınların çocuklarına karşı davranışlarında eşlerine oranla daha

koruyucu bir tavır takındıkları söylenebilir. Zira kadınların yarısından fazlası (16 kişi) çocuklarına asla şiddet uygulamadığını söylemiştir.

G.K.11. “*Ben her şeye çocuğum için katlanıyorum zaten. Yoksa benim adam çekilir dert değil. ‘Canım’ diye seslenirim ben çocuklarıma. Okula bir gün olsun aç göndermişliğim yoktur. Her gün tembih ederim okula giderken. ‘Uyanık olun’ diye. Ben ne çekiyorsam kafamdan çekiyorum. Çocuklarım uyanık olsun ki benim yaptığım hataları yapmasın.*”

G.K.4. “*Ben asla şiddet uygulamam. Zaten çocuk benim çektiklerimi görüyor, üzülüyor. Bir de benden çekmesin*”.

G.K.25. “*Valla sen burdasın diye demiyorum. Gerçekten hiç, asla yapmam ben. Bazıları sana yalan söyler. ‘Yok yapmam’ der ama... Sen anla ki çoğu çocuğunu döver. Kadın sinirli ne yapsın? Sinirini kimden çıkarırsın? Gidiyor çocuk en ufacık bir şey yaptığı zaman çocuktan hincını alıyor. Yazık o çocuklara. Ben asla kıyamam. Bakmaya kıyamıyorum ben. Nasıl vurayım ki?*”

Çocuğuna asla şiddet uygulamadığını söyleyen kadınların bir kısmı (3 kişi) bağırma ya da çocuğa canını acıtmayacak şekilde vurmaya şiddet olarak görmediğini belirtmiştir. Bu durumun kadınlar arasında çocuk terbiyesi için kimi zaman gerekli ve sıradan bir durum olarak algılandığı söylenebilir.

G.K.5. “*Biz beraber büyüyoruz kızım. O da çocuk ben de. Benim kocam benden güçlü. Beni dövüyor. Benim de gücüm bu çocuğa mı yetsin. Anca arada çok bunalınca işte bağırırım kendi kendime. Arada öyle canını acıtmadan vurmuşluğum vardır; ama ondan bir şey olmaz. Ben annesiyim. Onun canı acıdı mı acımadı mı anlarım ben.*”

G.K.13. “*Ben zaten sinir hastası oldum bu adamın elinde. Bir torba ilaç asılı kapının arkasında. Hepsi benim sinir hapları. Şimdi ben ne kadar tutsam da kendimi illa elimden bir çıkıyor dayak. O kadar olacak artık.*”

G.K.30. “Biz öyle gördük anamızdan, babamızdan. Dövmedi mi nasıl baş etcen çocukla. Ben hem ev işi yapıyorum, hem çocuğa bakıyorum. Anam beni değil ama ablamı çok döverdi. Bütün evin işlerini yaptırırdı. Beğenmedi mi döverdi. Bir kere yemeğin altını yaktımdı ben. Ne dayak yedim ne dayak. Ben daha o kadar dövmüyüm. Küçük benim zaten az önce gördün ya o benim kız işte. Benimki mum gibi ama bak arkadaşlarının yanında bile. Herkes usludur diye parmakla gösterir dışarda.”

Çocuk eğitiminde şiddetin bir disiplin aracı olarak görülmesinin arkasında kadının ailesinden gördüğü ve örnek aldığı davranış biçimleri olduğu söylenebilir. Yine kadının psikolojik durumu ve yaşadığı sosyo-ekonomik problemler çocuğa yönelik şiddet davranışı üzerinde etkilidir. Ancak genel olarak bakıldığında kadınların çocuklarını düşünmesi ve zorluklarla mücadele etme çabalarını temellendirdikleri çocuklarına olumlu tavırlar sergilemeye çalışmaları normaldir. Şiddet ortamında yaşayan kadının psikolojik ve fizyolojik sağlığının bir süre sonra bozulacağı düşünüldüğünde böyle bir ortamda yaşamını sürdüren annenin çocuğa şiddet uygulama olasılığının artacağı da bir gerçektir.

3.3.2. Babanın Çocuğa Şiddet Uygulama Durumu

Eşine şiddet uygulayan bir erkeğin çocuğuna da şiddet uygulama olasılığının olduğu söylenebilir. Nitekim kadınların yarısından fazlasının %68’i (21 kişi) eşinin çocuklarına kötü davrandığını ve kötü örnek olduğunu ifade etmeleri bu yorumu destekler niteliktedir. Kadınların sadece %32’si (10 kişi) eşinin çocuklarına iyi davrandığını belirtmiştir. Kadınların söz konusu ifadelerinden hareketle şiddet olan bir ailede çocukların şiddete maruz kalma olasılığının yüksek olduğu söylenebilir.

G.K.31. “Ben zaten biraz da o yüzden boşandım. Sadece bana olsaydı lafi, dayağı sabrederdim. Ama 4 çocuk var bende. Hele o küçüğü nasıl şımarık... 5 yaşında çocuk daha. Çocuk işte. Yaramazlık yaptı mı çok döverdi. Büyükleler babası geldi mi eve çıt çıkarmazlardı. Korkudan bir garip oldu çocuklarım. Sabrettim, sabrettim en sonunda

erkek kardeşim işi buldu bana. Boşandım. Şimdi biraz daha iyi çocuklar.”

G.K.3. *“Her zaman dövmez ama dövdü mü de zor alırım elinden. Ayarı yok adamın”.*

G.K.5. *“...Ben bir şey yapınca kızar.”*

G.K.9. *“Normalde bir şey yapmaz ama içince çok kötü. Kısık sesle bir şeyler söyler. Duymadın mı diye ortalığı kaldırır. Geçen baktım bağıryo, çağırıyo çocuğa. Neden itip kakıyon çocuğu? dedim. Ordan bana da sardı. Atcam sizi bu evden, istemiyom zaten falan filan. 3 çocukla atarsa beni naparım? İş güç de yok bende.”*

G.K.16. *“Çocuğa bir şey yaparken ben hiç karışmam. Korkuyom işte. Ben karışınca bana patlıyor bir daha.”*

Görüşülen kadınlardan çocuklara kötü ve şiddet içeren davranışların olduğunu belirten kadınların yanı sıra eşinin çocuklarına iyi davrandığını belirten kadınlarda olmuştur.

G.K.7. *“Ben iki çocuk sahibi kadınum. Daha bir gün bir tokat atmamışımdır. Ama babası arada biraz döver. Bana davrandığı gibi davranmaz ona. Sever çocuğu.”*

G.K.13. *“Bağırır falan; ama kıyamaz yine de.”*

G.K.17. *“Benim büyük çocuk biraz hasta ona hiç kıyamaz. Ortancayla küçük biraz şımarık. Vuruyor da yine de iyi davranır o kadar yüklenmez.”*

G.K.28. *“Yok onlara kötü davranmaz”.*

Kadının ve şiddet uygulayan eşin çocuğa yönelik tavır ve davranışları değerlendirildiğinde şiddetin nesilden nesile aktarılan bir sarmal içinde olduğu çalışma verilerinden hareketle söylenebilir. Zira çocuk olumsuz bir ortamın içinde var olma çabasında olmasına karşın çaresiz ve savunmasız olarak negatif değerlerle biçimlenmektedir. Bu noktada aile içi şiddetin birden fazla kaynaktan beslendiği

görülmektedir, ancak sosyal öğrenme gerçeği ve gerekli ailelerin ıslah edilmesi gerekliliği bu çok yönlü durumun belki de en önemli parçalarından biridir (Özgentürk vd. 2012: 74).

3.4. Eşlerin Aile ve Akraba Çevresine İlişkin Şiddet Bilgileri

Aile, toplumu oluşturan en önemli kurumlardan biri olarak bireyin doğduğu andan itibaren içinde yer aldığı ve yaşamını devam ettirdiği sosyal ortamdır (Kaymak Özmen 2004: 28). Temel kurumlardan biri olan ailenin görevini yerine getirebilmesi ve olumsuz etkilere karşı güçlü bir şekilde ayakta kalabilmesi için hukuki, ekonomik ve sosyal açıdan korunması gerekmektedir (Altıparmak 2014: 279). Ailenin desteklenmemesi kendi içinde birtakım sorunları doğuracak ve aile içi şiddetin ortaya çıkmasına ortam hazırlayabilecektir (Kaymak Özmen 2004: 28, Kocacık vd. 2009: 40). Bu başlık altında ailede yaşanan şiddet olaylarının kadınların hayatında nasıl bir rol oynadığı, kabul görüp görmediği mülakat verilerinden hareketle ortaya koyulmaya çalışılmış ve aynı zamanda erkeğin ailesinde şiddet olup olmadığı da incelenmeye çalışılmıştır.

3.4.1. Kadının Ailesinde Şiddet Davranışı

Bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları durum ve olayları sorun olarak değerlendirmeleri ve sorun olarak kabul ettikleri şeyleri çözmeye yönelik geliştirdikleri seçenekler ve davranışlar, başka bir deyişle baş etme mekanizmaları birbirinden farklı olabilmektedir. Bunlar sosyo-kültürel öğelerden bağımsız düşünülemez. Bu öğelerin deneyimlenen kültürel yapının içselleştirilmesiyle etkili olduğu açıktır (Baygal 2016: 180). Görüşülen kadınlara “evlenmeden önce aile ve akraba çevrenizde şiddet var mıydı?” şeklinde sorulduğunda kadınların %65’i (20 kişi) şiddet olduğunu belirtmiştir.

G.K.30. *“Ben dedim ya. Anamgilin evinde de her gün... Bizde işte aynı akşam oldu mu babam anamı döverdi. Sabah oldu mu anam gözü mor, kolu mor bizi döverdi. Sonra eşim şimdi bir şey yapınca ne diyeyim ki ben? Geçen biraz güzel yemekler yaptım bizim oralardan*

falan. Analı kızlı diye yemek. Zor ama bize kolay artık. Koydum önüne. Güzel söz zaten beklemiyorum da... Bak dedi bana seni yaşatıyorum. Ananın evinde var mıydı böyle yemek. Bana yaptığı onca şey gitti. Beni besliyomuş. Şükür et diye bide. Kötü şeyler söyledim de.. Neyse..."

G.K.7. *"Benim ailemde vardı. Zaten annenin bahtı kızı geçermiş. Anam güldü mü ki ben güleyim."*

G.K.13. *"Vardı tabii ki. Olmaz olur mu?"*

G.K.17. *"Bağırarak falan sayılıyorsa vardı ama para pul verirlerdi. Ne bileyim o bize şiddet gibi gelmezdi. Arada kardeşlerimi falan döverdi (baba). Ana zaten üvey. Ama hiç rahat vermezdi kadına. Anada altında kalmazdı ama. Biri sussa diğeri bağırırdı. Normal konuşmaları bile kavgayla. Sabah uyanırız kavga, gece uyuruz kavga. Gecenin bir vakti uyanırız kavga. Neler gördüm ben neler. Ne çocuk olduk, ne kadın olduk."*

G.K.16. *"Her ailede vardır. Yoktur diyen yalan söyler ama yanlış işte. Olmaması lazım."*

Verilerden hareketle kadınların ailelerindeki şiddeti sosyo-kültürel öğelerle eşleştirdikleri yorumu yapılabilir. Nitekim kadınların bir kısmının köyde doğup büyümeleri sebebiyle, bir kısmının da yetiştikleri kültür sebebiyle ailelerinde şiddet olmasını normalleştirmekte, doğal bir durum olarak görmekte ya da reddetmektedirler.

G.K.28. *"Vardı, vardı. Ben köyde doğdum zaten. Köylük yer sonuçta. Bağda bahçede hep beraberiz görüyordum hep. Babam vururdu."*

G.K.2. *"Ohoooo.. Bizim memlekette evinde şiddet olmayan var mı diye sorsana. Herkes yanlış yaptı mı yiyor dayağı. Keşke sadece yanlış yapınca yesen. Hakkettim dersin en azından. Yanlışta yapsan doğrudu yapsan yiyorsun zaten."*

G.K.8. *“Yok asla. Biz Bulgaristan göçmeniyiz. Benim babam bir çalışmak bilirdi. Gelmişler buraya evsiz yurtsuz. Birbirine kötü davranmaya zamanları bile olmamış. Hep didin, didin. Babam kültürlü adam bir de sakin. Annem çok rahat etti. Benimki kader işte. Ben görmemişim dayak falan. Çekmedim, boşandım zaten.”*

Kadınların ailelerindeki şiddet davranışlarının bir parçası olarak eş şiddetine de maruz kaldıkları verilerden hareketle söylenebilir. Aile içindeki şiddet sonlandırılmazsa çocuklar içinde büyük bir risk oluşturabilmektedir. Kadınların çocuklarıyla birlikte buldukları şiddet ortamından uzaklaştırılmaları ve sağlıklı koşullar içinde hayatlarına devam edebilecekleri sağlıklı ortamları sağlamak gerekliliği konu ile ilgili politikalar geliştirilirken kesinlikle göz ardı edilmemelidir.

3.4.2. Eşin Ailesinde Şiddet Davranışı

Aile bireyin ilk öğretisi ve becerileri kazandığı yerdir. Bu noktada bireyin kimliği ve kişiliğinin oluşması açısından çok önemlidir (Öztürk 2010: 14). Söz konusu bu mikro yapı insanın bilişsel olarak ilk şeklini aldığı yer olması bakımından sonraki hayatını da belirlemektedir. Daha öncede belirtildiği gibi aile içindeki davranışlar, tavır ve tutumlar aile yanından ayrılıp eşle yaşamaya başladığında da bireyin hayatını şekillendirmeye devam etmektedir. Görüşülen kadınların eşlerinin ailelerinin büyük çoğunluğunda (25 kişi) şiddet olması, bu yorumu destekler niteliktedir.

G.K.2. *(Gülüyor) “Kaynanamı hala dövüyor. Hiçbir şey bulamazsa oturduğu yerden bastonla kafasına vurur kadının. Kaynanam da az fena değildir. Yeni evlendik neler yaptı bana neler. Resmen çekemedi beni. Sanki ben istedim de geldim oğluna. Verdiler, evlendik. Başka istediğim vardı benim aslında; ama öyle kaldı. Aileler anlaşmış işte. Bizde adet öyledir. Kardeşlerimin hepsi öyle evlendi. Acımıyom ben kaynanama. Zamanında bana yaptı görsün o da.”*

G.K.14. “Benim kaynanam oğlunu hala döver. Kocam yanlış bir şey yapsın bas bas bağırsın. ‘Beceriksiz’ diye. Anasına gücü yetmez. O da gelir bana bağırsın.”

G.K.6. “Zaten eşimin tarafta ne ararsan var. Küçük kaynım hapis yattı. Bunların ailede zaten sıkıntı var. Her türlü pislik var afedersin.”

G.K.19. “İşte sorun orada. Onlar her çocuklarını sevmez. Belli ediyorlar zaten. Hadi biz bilirdik anam babam bizi severdi. Bunlarda sevgi de yok.”

G.K.28. “Benim kaynatamı herkes bilir. Onu tanımayan yok. T.. M.. dedin mi herkes kaçır. Herkesle kavgalı. Hadi ben geçimsizim diyelim. Herkes neden sevmiyor seni? Var demek ki sende bir sorun. Nereden düştüm bunlara...”

G.K.30. “Var. Hem ne şiddet. Gelsen görse bir dakika yaşayamazsın onların evinde. Ben zor bela 3 sene beraber yaşadım. Kaynanam da dövdü beni, görümcem de. Görümcemi de abisi çok dövdü. Ben anlatsam sana roman olur hayatım.”

Günümüzde aile içi şiddet ile ilgili daha fazla çalışma ve yasal düzenleme yapılmasına rağmen şiddet her geçen gün artarak devam etmekte, kadınların ve dolayısıyla da toplum hayatını olumsuz etkilemektedir. Çalışma verilerinden hareketle aile içi şiddet de kadına şiddet uygulayanın sadece erkek olmadığı ve kadınlar arasında da bir hiyerarşinin olduğu görülmüştür. Bu noktada şiddetin çok yönlülüğü bir kez daha karşımıza çıkmıştır. Bu noktada şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu noktasından yola çıkıldığında çok küçük yaşlardan itibaren cinsiyetçi öğretilerden uzak durulması oldukça önemlidir. Bu anlamda kadına yönelik şiddetle mücadelede şiddeti besleyen ve tetikleyen unsurların ve bunlar arasındaki benzerliklerin saptanması bu mücadeleye nereden ve nasıl başlanması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet günlük hayatın içinde sıkça kendini gösteren, mikro, mezzo ve makro seviyelerde varlığını devam ettiren sosyal bir problemdir. Bu sosyal problemin çeşitli sebepleri olduğu açıktır. Aile bireylerinin ekonomik sorunlar ile mücadele etmesi, iletişim problemi yaşaması, yaşanan sorunların biriktirilmesi, çözülememesi ve sonrasında meydana gelen duygu patlamaları çok yaygın olarak karşılaşılan şiddet tetikleyicilerindedir. Bununla beraber istek ve beklentilerin karşılanamaması durumu da şiddet davranışını doğuran etkenlerdendir. Bu durumlar ve dahası nedeniyle kadın şiddet davranışıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra şiddetin öğrenilerek ve taklit edilerek sosyal hayat içinde aktarımının sağlanması durumu oldukça önemlidir. Çalışmada şiddetin bu yönü 31 kadınla yapılan mülakat verilerinden hareketle ön plana çıkarılarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak görüşülen kadınların ve eşlerinin sosyo-ekonomik durumu değerlendirilmiştir. Kadın (26 kişi, %84) ve erkeklerin (21 kişi, %91) büyük bir çoğunluğunun eğitim seviyesi lise düzeyinin altındadır. Her ne kadar günümüzde şiddet artık eğitilmiş ya da eğitimsiz fark etmeksizin sosyal hayatın içinde yer alsın da eğitim düzeyi düştükçe şiddetin arttığı gerçeği hala kendini doğrular niteliktedir. Kuşkusuz eğitim seviyesinin artması tek yönlü olarak şiddeti önlemeye yetmeyecektir. Fakat bu yöndeki girişimler var olan aile içi şiddet eylemlerinin azalması yönünde atılacak önemli adımlardan biridir. Bu noktada özellikle kız çocuklarının eğitiminin gerek yazılı ve görsel basın, gerekse sosyal politika uygulamaları ile daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Doğum yeri bilgisi incelendiğinde ise görüşülenlerin yarısında çoğunun (kadın %58, 18 kişi; erkek %61, 14 kişi) kır kökenli olduğu görülmüştür. Kırdaki sosyal hayat içinde duygusal temele dayalı birincil ilişkilerin, geleneksel değerlerin daha çok yaşanması ve sosyo-kültürel öğretilerin daha katı bir şekilde benimsenmesi toplumsal yapıyı hem olumlu hem de olumsuz yönde beslemektedir. İşlevsel değerleri taşıması bakımından

olumlu, şiddet gibi olumsuz olmasına rağmen ataerkil düzenin bir parçası olan zararlı davranışları taşınması ise olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Şiddet denildiğinde ilk akla gelen şiddet türü günümüzde hala fiziksel şiddettir. Nitekim çalışma sırasında kadınlara eşinden şiddet görüp görmediği sorulmuş ve cevap olarak kadınlar daha çok fiziksel şiddete ilişkin olayları anlatmıştır. Daha sonra kadınlara diğer şiddet türleri hatırlatıldığında ise yarısından fazlası (%61, 19 kişi) sayılan şiddet türlerinin (fiziksel, sözel, cinsel, ekonomik) tamamına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum fiziksel şiddetin çok yaygın olduğunu ve konuyla ilgili olarak daha ağır hukuki ve politik yaptırımlara ihtiyaç duyulduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Kadınlar günümüzde erkeklere oranla aile içinde daha bağımlı konumda oldukları için şiddete daha açık durumda yer almaktadır. Nitekim görüşülen kadınların yarısından fazlası %61'i (19 kişi) hem kendi ailesinden hem de eşinden şiddet gördüğünü belirtmiştir. Kadınların %31'i (10 kişi) ise sadece eşinden şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Bu yüzden şiddet mağduru birçok kadın için şiddetin sadece evlendikten sonra değil öncesinde var olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Aile içindeki şiddetten etkilenen bir diğer grup çocuklardır. Kadınların yarısından fazlası %52'si (16kişi) çocuğuna şiddet uygulamadığını belirtirken (bunların %19'u yani 3 kişi bağırma ya da canını acıtmayacak şekilde vurmaya şiddet olarak değerlendirmemektedir), kadınların çoğu (%68, 21 kişi) eşlerinin çocuklarına şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Yetişkinlere göre daha çaresiz ve savunmasız olan çocuklar şiddet ortamında yüksek risk altında yer almaktadır. Kültürel kodlar içinde çocuk terbiyesi olarak düşünülen şiddet unsuru hala güncelliğini korumaktadır. Bu noktada çocuk bir taraftan şiddet gören anneye tanık olmakta diğer taraftan da anne, baba ya da çevre tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Diğer bir deyişle çocuk hem fiziksel, psikolojik vb. anlamda zarar görmekte hem de gelecekte potansiyel şiddet uygulama ve suça karışma ihtimalini arttırıcı bir ortamın içinde büyümektedir. Birincil toplumsallaşma aracı

olan aileden öğrenilen ve taklit edilen şiddetin önlenmesi adına yapılacak bilinçlendirme çalışmaları çocuklar içinde büyük önem taşımaktadır.

Şiddetin öğrenilen boyutunu ortaya koyan bir diğer çıkarım ise görüşülen kadınların yine yarısından fazlasının %65'inin (20 kişi), erkeklerin ise %86'sının (25 kişi) kendi aile ve akraba çevrelerinde şiddetin olmasıdır. Bu durum hala mahrem konular içinde yer alan şiddetin ne kadar çarpıcı ve müdahale edilmesi gereken boyutlarda olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kır kökenli kadınların şiddeti daha fazla kabullendiklerini mülakat verilerinden hareketle söylemek mümkündür. görülmektedir. Kadınlar şiddeti sosyo-kültürel öğeleri referans göstererek kanıksamakta ya da reddetmektedirler. Bu tablo şiddet alanında çalışma yapan bilim insanlarının kır çalışmalarını arttırmaları gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Günümüz gecekondü mahallelerinde yaşayan aileler, geleneksel değerleriyle birlikte kır hayatının prototipini yaşatmaya devam etmektedirler. Bu nedenle şiddetle mücadelede öncelikli risk alanları olarak bu semtler ve mahalleler üzerinde yapılacak çalışmalar arttırılmalı ve duruma göre çeşitli birimlerle iş birliği içinde projeler gerçekleştirilmelidir.

Çalışmayla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, şiddet çok yönlü ve karmaşık, çok nedenli, çok görünümlü bir yapıda karşımıza çıkan çok nedenli, çok boyutlu bir olgu olarak çeşitli görünümler altında ortaya çıkmaktadır. Şiddet, sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi pek çok değişkenin etkisi ile beslenerek ortaya çıkan çok nedenli bir olgudur. Ancak yapılan bu çalışmadan elde edilen verilerden hareketle sosyal öğrenmenin şiddeti hala canlı olarak besleyen en önemli kılcal damarlardan biri olduğu ortaya koyulmuştur.

KAYNAKLAR

- Altıparmak, İpek Beyza (2014). “Öğrencilerin Siyasal Sosyalleşme Algısı Üzerinde Ailenin Etkisi”. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 14, S. 3, s. 261-280.
- Altunışık, Remzi vd. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Ayan, Sezer (2010). *Aile ve Şiddet: Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Bal, Hüseyin (2003). *Hukuk Sosyolojisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi.
- Bandura, Albert (1969). “Social-Learning Theory of Identificatory Processes”. *Handbook of Socialization Theory and Research*. Ed. David A. Goslin, New York: Rand McNally& Company.
- Bandura, Albert (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Bandura, Albert (1986). *Social Foundations of Thought & Action a Social Cognitive Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Baygal, Azize (2010). “Şiddetin Aile İçi Görünümleri”. *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Ed. Nurşen Adak, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bugay, Aslı ve Delevi, Raquel (2012). “Türkiye’de Kadın Rol ve Haklarına Yönelik Tutum ve Fiziksel Şiddet”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Freedman, Jonathan; Sears, David O. & Carlsmith, Jonathan (2003). *Sosyal psikoloji*. Çev: Ali Dönmez, İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Heise, Lori (1993). “Violence Against Women; The Hidden Health Burden”. *World Health Statistic Quarterly*, C. 1, S. 46, s. 78-85.

İçli, Günşen Tülin (1994). “Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği”. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1-2, s. 7-20.

Jewkes, Rahcel. (2000). “Violence Against Women: An Emerging Health Problem”. *International Clinical Psychopharmacology*, S. 3, s. 37-45.

Kaymak Özmen, Suna (2004). “Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 37, S. 2, s. 27-39.

Kocacık, Faruk ve Çağlayandereli, Mustafa (2009). “Ailede Kadına Yönelik Şiddet Denizli İli Örneği”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 2, s. 24-43.

Kocadaş, Bekir ve Kılıç, Metin (2012). “Düşük Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Kadın ve Çocuğun Şiddet Algısı”, *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Krantz, Gunilla ve Garcia-Moreno, Claudia (2005). “Violence Against Women”. *Journal of Epidemiol Community Health*, S. 59, s. 818-821.

Özdemir, Ali (2008). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Özgentürk, İlyas, Karğın, Vedat ve Baltacı, Halil (2012). “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”. *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 14, s. 55-77.

Öztürk, Emine (2010). *Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. İstanbul: Birey Yayıncılık.

Seçilmiş Göstergelerle Bursa 2013

<http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/BURSA.pdf>, [25.05.2017]

Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2013). “Kadına Yönelik Şiddet Algısı”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Şentürk, Ünal (2010). “Popülerleşen Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Kültürel Dayanağı”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Tarde, Gabriel (1912). *Penal Philosophy*. Translate by: Rapelje Howell, Boston: Little, Brown and Company.

Taylor, Shelley E. Peplau, Letitia A. & Sears, David O. (2007). *Sosyal psikoloji*. Çev: Ali Dönmez, Ankara: İmge Kitabevi.

TÜİK İstatistiklerde Kadın 2012,
file:///C:/Users/%C4%B0pek/Desktop/6275437897830201992..pdf
[Erişim: 26.05.2017]

Vahip, Işıl ve Doğanavşargil Özge (2006). “Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız”. *Türk Psikiyatri Dergisi*, C. 2, S. 17, s. 107-114.

Vatandaş, Celalettin (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

www.yildirim.bel.tr [Erişim: 07.08.2017]

Yıldız, Sıtkı ve Bilici, Merve (2012). “Kadın Cinayetlerinin Medyada Ele Alınışı- Habertürk Gazetesi Örneği-“. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.